

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 16 maja 2023 r.

Sąd Apelacyjny w Lublinie III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący sędzia Krzysztof Szewczak

Protokolant starszy sekretarz sądowy Urszula Goluch-Nikanowicz

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 26 kwietnia 2023 r. w L.

sprawy K. D. (1)

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w S.

o prawo do emerytury pomostowej

na skutek apelacji K. D. (1)

od wyroku Sądu Okręgowego w Siedlcach

z dnia 28 grudnia 2021 r. sygn. akt IV U 551/21

I. zmienia zaskarżony wyrok i poprzedzającą go decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w S. z dnia 16 kwietnia 2021 r., znak: (...), poprzez ustalenie K. D. (1) prawa do emerytury pomostowej od dnia (...);

II. nie obciąża Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w S. obowiązkiem zwrotu K. D. (1) kosztów postępowania apelacyjnego.

Krzysztof Szewczak

III AUa 129/22

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 14 kwietnia 2021 r., znak: (...), Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S., na podstawie przepisów ustawy z dnia 19 grudnia 2008 r. o emeryturach pomostowych i ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych odmówił K. D. (1) prawa do emerytury pomostowej, wskazując przy tym, że przed dniem 1 stycznia 1999 r. nie wykonywał on prac w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3 ustawy o emeryturach pomostowych lub art. 32 i 33 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, a ponadto nie udowodnił rozwiązania stosunku pracy z pracodawcą. Organ rentowy wskazał, że do okresu pracy w szczególnych warunkach nie zaliczył okresów przed 1 stycznia 1999 r., ponieważ ubezpieczony nie przedłożył dokumentu – świadectwa potwierdzającego pracę w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze. Organ rentowy na podstawie dokumentów załączonych do wniosku oraz uzyskanych w wyniku przeprowadzonego postępowania przyjął za udowodniony przez ubezpieczonego staż pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze w wymiarze 15 lat, 5 miesięcy i 12 dni.

W odwołaniu od powyższej decyzji ubezpieczony K. D. (1), zarzucając jej bezpodstawne przyjęcie, że przed dniem 1 stycznia 1999 r. nie pracował w szczególnych warunkach w rozumieniu art. 32 i 33 ustawy emerytalnej, wnosił o zmianę zaskarżonej decyzji poprzez ustalenie, że przysługuje mu prawo do emerytury pomostowej, a nadto o zasądzenie od organu rentowego na jego rzecz kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego, z ustawowymi odsetkami od dnia uprawomocnienia się orzeczenia.

W uzasadnieniu odwołania ubezpieczony podniósł, że w okresie od 1 marca 1990 r. do 28 lutego 1991 r. wykonywał pracę jako kierowca autobusu w ramach zatrudnienia w Wojewódzkim (...) w S..

W odpowiedzi na odwołanie Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S. wnosił o jego oddalenie i wywodził jak w uzasadnieniu zaskarżonej decyzji.

Wyrokiem z dnia 28 grudnia 2021 r. Sąd Okręgowy w Siedlcach oddalił odwołanie.

W uzasadnieniu tego wyroku Sąd I instancji ustalił, że K. D. (1), urodzony w dniu (...), złożył w dniu 4 grudnia 2020 r. do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w S. wniosek o emeryturę pomostową. Na okoliczność wykonywania prac w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze ubezpieczony załączył świadectwo wykonywania pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze wystawione w dniu 8 czerwca 2020 r. przez Miejskie (...) w S. spółkę z o.o., wskazujące na wykonywanie przez niego w okresie od dnia 19 stycznia 2005 r. do chwili obecnej pracy na stanowisku kierowcy autobusu stale i w pełnym wymiarze czasu pracy.

Ubezpieczony następnie przedłożył do akt emerytalnych własne oświadczenie oraz pisemne oświadczenia dwóch osób na okoliczność wykonywania przez niego w okresie zatrudnienia w Wojewódzkim (...) w S. od 1 marca 1990 r. do 28 lutego 1991 r. pracy na stanowisku kierowcy autobusu (oświadczenie K. D. (1) oraz oświadczenia A. B. i K. D. (2) – k. 8-10 akt emerytalnych).

W oparciu o przedłożone dowody, zaskarżoną decyzją z dnia 14 kwietnia 2021 r. organ rentowy odmówił ubezpieczonemu prawa do emerytury pomostowej. Organ rentowy ustalił, że ubezpieczony legitymuje się ogólnym okresem ubezpieczenia w wymiarze 34 lat, 5 miesięcy i 6 dni, w tym 33 lata, 5 miesięcy i 11 dni okresów składkowych oraz 11 miesięcy i 25 dni okresów nieskładkowych. ZUS ponadto ustalił, że ubezpieczony legitymuje się okresem pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze w wymiarze 15 lat, 5 miesięcy i 12 dni. Organ rentowy podniósł, że ubezpieczony nie wykazał, że przed dniem 1 stycznia 1999 r. wykonywał pracę w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (organ rentowy zwrócił uwagę na to, że na etapie postępowania przed tym organem dowodu nie stanowią zeznania świadków). Z tego powodu, a także z uwagi na to, że ubezpieczony nie rozwiązał stosunku pracy z Miejskim (...) w S. spółką z o.o., organ rentowy odmówił ubezpieczonemu prawa do emerytury pomostowej.

Ubezpieczony od dnia 19 stycznia 2005 r. jest zatrudniony w Miejskim (...) w S. spółce z o.o. i do chwili obecnej stale i w pełnym wymiarze czasu wykonuje pracę kierowcy autobusu.

We wstępie do oceny prawnej powyższego stanu faktycznego Sąd Okręgowy podniósł, że zgodnie z art. 4 ustawy z dnia 19 grudnia 2008 r. o emeryturach pomostowych (t.j. Dz.U. 2018 r., poz. 1924 ze zm.) prawo do emerytury pomostowej przysługuje pracownikowi, który spełnia łącznie następujące warunki:

- 1/ urodził się po dniu 31 grudnia 1948 r.,
- 2/ ma okres pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze wynoszący co najmniej 15 lat,
- 3/ osiągnął wiek wynoszący co najmniej 55 lat dla kobiet i co najmniej 60 lat dla mężczyzn,
- 4/ ma okres składkowy i nieskładkowy wynoszący co najmniej 20 lat kobiet i 25 lat dla mężczyzn,

5/ przed dniem 1 stycznia 1999 r. wykonywał prace w szczególnych warunkach lub prace w szczególnym charakterze w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3 ustawy lub art. 32 i art. 33 ustawy o emeryturach i rentach z FUS,

6/ po dniu 31 grudnia 2008 r. wykonywał pracę w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze, w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3,

7/ nastąpiło z nim rozwiązanie stosunku pracy.

Sąd Okręgowy, odnosząc powyższe uregulowanie do okoliczności sprawy niniejszej stwierdził, że ubezpieczony w dacie wydania zaskarżonej decyzji i w dacie orzekania przez Sąd I instancji nie spełnił wszystkich powyższych przesłanek nabycia prawa do emerytury pomostowej, które muszą być spełnione łącznie. Poza sporem jest, że ubezpieczony urodził się po 1948 r., ukończył (...) rok życia oraz posiada co najmniej 25-letni okres składkowy i nieskładkowy. Niesporne jest również to, że ubezpieczony wykonywał pracę w szczególnych warunkach w rozumieniu art. 32 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (od 19 stycznia 2005 r. do 31 grudnia 2008 r. w charakterze kierowcy autobusu) oraz wykonywał pracę o szczególnym charakterze w rozumieniu załącznika nr 2 poz. 8 do ustawy z dnia 19 grudnia 2008 r. o emeryturach pomostowych (od 1 stycznia 2009 r. do 8 czerwca 2020 r. – data wystawienia świadectwa z dnia 8 czerwca 2020 r. i dalej w tym samym zawodzie co przed 1 stycznia 2009 r., tj. jako kierowca autobusu w transporcie publicznym) – łącznie, jak obliczył organ rentowy, przez 15 lat, 5 miesięcy i 12 dni. Analiza materiału zgromadzonego w aktach sprawy pozwala natomiast na stwierdzenie, że w chwili wystąpienia z wnioskiem o emeryturę pomostową, w dacie wydania zaskarżonej decyzji (w dniu 14 kwietnia 2021 r.), jak również w dacie orzekania przez Sąd I instancji (28 grudnia 2021 r.) ubezpieczony pozostawał w stosunku pracy, a zatem niespełniona została przesłanka nabycia emerytury pomostowej w postaci rozwiązania stosunku pracy.

Wobec niespełnienia przesłanki w postaci rozwiązania stosunku pracy, Sąd Okręgowy odstąpił od przeprowadzenia ustaleń, czy do okresu pracy w szczególnych warunkach, w rozumieniu art. 32 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, zaliczyć należy okres zatrudnienia ubezpieczonego w Wojewódzkim (...) w S. od 1 marca 1990 r. do 28 lutego 1991 r. Czynienie ustaleń w tym przedmiocie, w tym przeprowadzenie dowodu z zeznań świadków, należało uznać za sprzeczne z zasadą ekonomii procesowej, gdyż niezależnie od wyniku takich ustaleń, wobec nie rozwiązania przez ubezpieczonego stosunku pracy, odwołanie ubezpieczonego od zaskarżonej decyzji nie mogło być uwzględnione. Sąd Okręgowy powołał się przy tym na pogląd wyrażony w uzasadnieniu wyroku Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 3 grudnia 2020 r., III AUa 1206/19 (LEX nr 3106300), że skoro do dnia zamknięcia rozprawy przed sądem pierwszej instancji nie została spełniona konieczna przesłanka w postaci rozwiązania stosunku pracy, zwalnia to sąd pierwszej instancji od badania i oceny dotyczącej spełnienia przesłanki wymaganego okresu pracy w szczególnych warunkach.

Mając to wszystko na uwadze Sąd Okręgowy na podstawie art. 477¹⁴ § 1 k.p.c. oddalił odwołanie ubezpieczonego jako nieuzasadnione.

Apelację od powyższego wyroku wniósł ubezpieczony K. D. (1). Zaskarżając wyrok Sądu I instancji w całości, apelant zarzucił mu naruszenie przepisów postępowania, a mianowicie:

1/ art. 232 k.p.c., art. 233 § 1 k.p.c., art. 227 k.p.c. i art. 327¹ k.p.c. poprzez całkowicie dowolną, a nie swobodną ocenę zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego i brak właściwego odniesienia się w uzasadnieniu wyroku do:

a/ stanu faktycznego zaistniałego w sprawie, to jest braku spełnienia jednego z łącznych warunków przyznania emerytury pomostowej (rozwiązania stosunku pracy – warunek z art. 4 pkt 7 ustawy o emeryturach pomostowych), sąd zwolniony jest z dokonywania ustaleń spełnienia pozostałych warunków wymaganych przepisem art. 4 ustawy o emeryturach pomostowych,

b/ pominięcia na podstawie art. 235² § 2 pkt 5 k.p.c. zgłoszonych wniosków dowodowych, to jest przesłuchania w charakterze świadków dwóch współpracowników ubezpieczonego jako wniosków przedłużających jedynie postępowanie,

c/ braku odniesienia się Sądu Okręgowego do przedłożonych i wnioskowanych dowodów w postaci pisemnych oświadczeń K. D. (2) i A. B. co do charakteru pracy ubezpieczonego w okresie od dnia 1 marca 1990 r. do dnia 28 lutego 1991 r., które to oświadczenia wskazywały, że ubezpieczony spełniał warunek z art. 4 pkt 5 ustawy o emeryturach pomostowych oraz braku odniesienia się i oceny tej części zeznań wnioskodawcy na posiedzeniu w dniu 28 grudnia 2021 r. odnoszących się do jego pracy w okresie wskazanym w oświadczeniach;

2/ art. 477¹⁴ k.p.c. poprzez zaniechanie dokonania zmiany zaskarżonej decyzji w części, w której organ rentowy wskazał, że ubezpieczony przed dniem 1 stycznia 1999 r. nie wykonywał pracy w szczególnych warunkach w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3 ustawy o emeryturach pomostowych lub art. 32 i 33 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, w sytuacji gdy ubezpieczony wykazał, że przed dniem 1 stycznia 1999 r. wykonując pracę kierowcy autobusu polegającą na przewozie osób w transporcie publicznym, a od dnia 1 lutego 2005 r. wykonywał prace, o których mowa w pkt 8 załącznika nr 2 do ustawy o emeryturach pomostowych;

3/ art. 233 k.p.c. w związku z art. 232 k.p.c. poprzez nierozpoznanie istoty sprawy w sytuacji gdy warunek rozwiązania stosunku pracy jest warunkiem wtórnym w stosunku do warunków określonych w art. 4 pkt 1-6 ustawy o emeryturach pomostowych.

W konsekwencji powyższych zarzutów apelant wnosił o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez orzeczenie merytorycznie, po uprzednim przeprowadzeniu zawnioskowanych w odwołaniu dowodów z zeznań świadków oraz o zasądzenie od organu rentowego na jego rzecz kosztów postępowania według norm przepisanych wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia uprawomocnienia się orzeczenia o tych kosztach do dnia zapłaty. Apelant wnosił ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania z pozostawieniem temu Sądowi rozstrzygnięcia o kosztach instancji odwoławczej. Ubezpieczony wnosił nadto o rozważenie możliwości wydania orzeczenia w oparciu o przepis art. 477^{14a} k.p.c.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja zasługiwała na uwzględnienie z uwagi na zmianę stanu prawnego w toku postępowania w sprawie niniejszej.

We wstępie do dalszych rozważań należy z całą mocą stwierdzić, że Sąd I instancji nie dopuścił się obrazy wskazanych w apelacji przepisów postępowania. W stanie prawnym obowiązującym w chwili zamknięcia rozprawy w postępowaniu przed Sądem Okręgowym zbędne było prowadzenie postępowania dowodowego w celu ustalenia, czy wnioskodawca przed dniem 1 stycznia 1999 r. wykonywał prace w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, ponieważ było bezsporne, że nie spełnił on innej przesłanki prawa do emerytury pomostowej, a mianowicie nie rozwiązał stosunku pracy (obowiązujący wówczas art. 4 pkt 7 ustawy o emeryturach pomostowych). Niespełnienie warunku rozwiązania stosunku pracy zwalniało Sąd I instancji od badania i oceny spełnienia przez ubezpieczonego pozostałych przesłanek prawa do emerytury pomostowej, w tym warunku posiadania wymaganego okresu pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze.

W toku postępowania apelacyjnego uległ zmianie stan prawny, a mianowicie art. 1 pkt 1 ustawy z dnia 9 marca 2022 r. o zmianie ustawy o emeryturach pomostowych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. 2022 r., poz. 755) uchylił punkt 7 art. 4 ustawy o emeryturach pomostowych. Ta istotna nowelizacja ustawy o emeryturach pomostowych weszła w życie z dniem 20 kwietnia 2022 r. Od tej ostatniej daty przesłanką nabycia prawa do emerytury pomostowej nie jest już więc rozwiązanie stosunku pracy. Ta zmiana stanu prawnego sprawiła, że w postępowaniu apelacyjnym jedyną sporną okolicznością pozostało spełnienie przez wnioskodawcę przesłanki wykonywania przed dniem 1 stycznia 1999 r. prac w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3 ustawy o emeryturach

pomostowych lub art. 32 i art. 33 ustawy o emeryturach i rentach z FUS (warunek określony w art. 4 pkt 5 ustawy o emeryturach pomostowych).

Sąd Apelacyjny oczywiście miał na uwadze, że postępowanie w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych ma charakter odwoławczy, a jego przedmiotem jest badanie i ocena legalności zaskarżonej decyzji organu rentowego. Sprawia to, że w sprawach o emeryturę rzeczą sądu jest zbadanie, czy na datę wydania zaskarżonej decyzji spełnione zostały przez ubezpieczonego wszystkie warunki prawa do tego świadczenia. Co do zasady spełnienie wszystkich przesłanek nabycia prawa do dochodzonego świadczenia po wydaniu przez organ rentowy decyzji nie uzasadnia jej zmiany i uwzględnienia odwołania. Wyjątkowo, jeżeli oczywistym jest spełnienie określonej przesłanki, np. posiadania wymaganego stażu pracy w szczególnych warunkach, możliwe jest przyznanie prawa do świadczenia po dacie zaskarżonej decyzji organu rentowego. Warunkiem uwzględnienia takiej nowej okoliczności jest jej oczywistość, jak i fakt, że była jedyną sporną między stronami okolicznością (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 20 maja 2004 r., II UK 395/03 – OSNP 2005, nr 3, poz. 43; z dnia 2 lutego 2007 r., III UK 25/07 – OSNP 2008, nr 19-20, poz. 293; z dnia 16 lutego 2022 r., III USKP 112/21 – LEX nr 3350071 oraz postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 30 stycznia 2020 r., II UK 390/18 – LEX nr 3220613).

Mając to na uwadze Sąd Apelacyjny uznał za celowe zbadanie w toku postępowania apelacyjnego, czy ubezpieczony K. D. (1) przed dniem 1 stycznia 1999 r. wykonywał prace w szczególnych warunkach lub prace w szczególnym charakterze, w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3 ustawy o emeryturach pomostowych lub art. 32 i art. 33 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. W związku z tym dopuścił zawnioskowany już w odwołaniu oraz powtórzony w apelacji dowód z zeznań świadków K. D. (2) i A. B. na okoliczność wykonywania przez K. D. (1) pracy w szczególnych warunkach w okresie od dnia 1 marca 1990 r. do dnia 28 lutego 1991 r.

Świadek K. D. (2) od marca 1990 r. do kwietnia 1992 r. był zatrudniony w Wojewódzkim (...) w S.. Potwierdził on, że od marca 1990 r. był tam również zatrudniony wnioskodawca K. D. (1). Ubezpieczony wykonywał pracę kierowcy autobusu (...) (...), który miał około 50 miejsc siedzących dla pasażerów. W całym okresie zatrudnienia w Wojewódzkim (...) w S. ubezpieczony K. D. (1) wykonywał wyłącznie pracę kierowcy w/w autobusu. Pracował w pełnym wymiarze czasu pracy, po 8 godzin na dobę, a często znacznie dłużej. Z zeznań świadka K. D. (2) wynika, że wnioskodawca wykonywał pracę kierowcy autobusu na rzecz Wojewódzkiego (...) w S. przynajmniej przez rok czasu (dowód: zeznania świadka K. D. (2) – k. 96v). Z kolei świadek A. B. w latach 1990-1992 prowadził biuro turystyczne w S.. Organizował wyjazdy m.in. do W., B., P., do Turcji. W tym czasie wynajmował autobus praktycznie na stałe od Wojewódzkiego (...) w S., ponieważ organizowane przez niego wyjazdy zagraniczne były kilkudniowe. W każdym tygodniu były takie dwa wyjazdy, np. jeden do W., a drugi do B.. Wynajmowanym autobusem był autokar (...), w którym było 41 albo 43 miejsca siedzące dla pasażerów. Stałym kierowcą tego autobusu był K. D. (1) (dowód: zeznania świadka A. B. – k. 96v).

Sąd Apelacyjny w pełni obdarzył wiarą zeznania świadków K. D. (2) i A. B. jako logiczne, spójne i uzupełniające się nawzajem. Zeznania te jednoznacznie potwierdzają, że wnioskodawca K. D. (1) przez rok czasu, tj. od dnia 1 marca 1990 r. do dnia 28 lutego 1991 r., stale i w pełnym wymiarze czasu pracy wykonywał pracę kierowcy autobusu (...) (...) o liczbie około 40 miejsc siedzących dla pasażerów. Wykonywał więc w tym okresie pracę w szczególnych warunkach, o której mowa w punkcie 2 działu VIII wykazu A stanowiącego załącznik rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz.U. Nr 8, poz. 43 ze zm.) w związku z art. 32 ust. 4 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t.j. Dz.U. 2022 r., poz. 504 ze zm.). Oznacza to, że ubezpieczony spełnił wszystkie warunki prawa do emerytury pomostowej, które zostały bliżej określone w art. 4 pkt 1-6 ustawy z dnia 19 grudnia 2008 r. o emeryturach pomostowych (t.j. Dz.U. 2023 r., poz. 164).

Prawo do emerytury pomostowej zostało ustalone K. D. (1) od dnia (...), tj. od daty wejścia w życie powołanej wyżej ustawy z dnia 9 marca 2022 r. o zmianie ustawy o emeryturach pomostowych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. 2022 r., poz. 755), uchylającej punkt 7 art. 4 ustawy o emeryturach pomostowych, który stanowił, że warunkiem nabycia prawa do emerytury pomostowej jest rozwiązanie stosunku pracy.

Mając to wszystko na uwadze, Sąd Apelacyjny, na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. oraz art. 4 pkt 1-6 ustawy o emeryturach pomostowych, zmienił zaskarżony wyrok i poprzedzającą go decyzję organu rentowego poprzez ustalenie K. D. (1) prawa do emerytury pomostowej od dnia (...).

O kosztach instancji odwoławczej Sąd Apelacyjny orzekł na podstawie art. 102 k.p.c. w związku z art. 391 § 1 k.p.c.